

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/359465606>

Siber Şiddet ile İlgili İki Ölçeğin Geçerliliği ve Güvenilirliği: Siber Obsesif Takip Ölçeği (SOTÖ) ve Siber Flört Şiddeti Ölçeğinin (SFŞÖ) Türkçeye Uyarlanması

Article in e-International Journal of Educational Research · March 2022

DOI: 10.19160/e-ijer.1041545

CITATIONS

0

READS

56

4 authors:

 Mustafa SAVCI
Firat University
51 PUBLICATIONS 659 CITATIONS
[SEE PROFILE](#)

 Muhammed Akat
Karamanoglu Mehmetbey Üniversitesi
11 PUBLICATIONS 74 CITATIONS
[SEE PROFILE](#)

 Mustafa Ercengiz
Agri Ibrahim Çeçen Üniversitesi
30 PUBLICATIONS 102 CITATIONS
[SEE PROFILE](#)

 Erol Uğur
Sakarya University
41 PUBLICATIONS 165 CITATIONS
[SEE PROFILE](#)

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

- Psychological inflexibility mediates the relationship between fear of negative evaluation and psychological vulnerability [View project](#)
- mustafa ercengiz [View project](#)

The Validity and Reliability Studies of the Scales of Cyber-Obsessional Pursuit (COPS) and Cyber Dating Abuse (CDAS): Adaptation to Turkish

Dr. Erol Uğur

Düzce University -Türkiye
ORCID: 0000-0003-1974-2621
erolugur@duzce.edu.tr

Muhammed Akat (PhD Stud.)

Karamanoğlu Mehmetbey University –Türkiye
ORCID:0000-0002-8543-8022
muhammedakat@kmu.edu.tr

Assoc. Prof.Dr. Mustafa Savcı

Fırat University – Türkiye
ORCID: 0000-0002-7025-5901
msavci@firat.edu.tr

Assoc. Prof.Dr. Mustafa Ercengiz

Ağrı İbrahim Çeçen University-Türkiye
ORCID: 0000-0002-6891-8462
mercengiz@agri.edu.tr

Abstract

In the current study, the scales of Cyber-Obsessional Pursuit (COPS) and Cyber Dating Abuse (CDAS) were adapted to Turkish culture. The data of this study were obtained from a total of 749 participants. The study group of COPS consists of 405 university students (244 women and 161 men), and the study group of CDAS consists of 344 university students (204 women and 140 men). The data of the study were collected using the COPS, CDAS and the Personal Information Form. The construct validity of COPS and CDAS was tested by Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis (CFA). The reliability of the instruments was examined according to Cronbach's alpha. According to EFA results of the CDAS, it is seen that the Perpetration scale of the CDAS consists of 11 items and two sub-dimensions; it was seen that the Victimization Scale of the CDAS consists of a single dimension with 11 items. According to EFA, which was repeated over 7 common items of Perpetration and Victimization Scales, it was determined that the Turkish form of the CDAS had a single factor structure consisting of 7 items. As a result of CFA for the 7-item CDAS, it was determined that both Perpetration and victimization models have acceptable fit index values. According to the reliability analysis, the Cronbach's α internal consistency reliability coefficient of COPS was 0.79 for the whole scale. The Cronbach's α internal consistency reliability coefficient of the CDAS was determined as 0.78 for the Perpetration Scale and 0.87 for the Victimization Scale. When the analyzes of the validity and reliability of the COPS and CDAS are evaluated as a whole, it can be said that these scales are valid and reliable instruments that measures cyber violence.

Keywords: Cyber violence, Cyber-obsessional pursuit, Cyber dating abuse, Scale adaptation

**E-International
Journal of Educational
Research**

Vol: 13, No: 3, pp. 46-58

Research Article

Received: 2021-12-27
Accepted: 2022-03-22

Suggested Citation

Uğur, E., Akat, M. Savcı, M., & Ercengiz, M. (2022). The validity and reliability studies of the scales of cyber-obsessional pursuit (cops) and cyber dating abuse (cdas): adaptation to Turkish, *E-International Journal of Educational Research*, 13(3), 46-58. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1041545>

Extended Abstract

Problem: Although online environments such as the internet and social media eliminate the distance between people, they can easily cause cyber violence, which is a new form of violence (Reyns, 2010). Cyberbullying (Barlett et al., 2018), cyber dating violence (Lara, 2020), cyber stalking (Dardis et al., 2019), stalking (Björklund et al., 2010), and cyber harassment (Van Royen et al., 2017) are the most well-known among cyber-violent behaviors. The concept of obsessive stalking is when someone is physically, emotionally, sexually, psychologically, etc. It is the repeated and inappropriate stalking or violation of private life (Cupach & Spitzberg, 1998).

Cyber-obsessional pursuit is the online application of obsessive pursuit behaviors used in daily life. Cyber-obsessional pursuit is defined as behaviors carried out with the aim of disturbing or threatening people by using e-mail, messaging applications, blogs and other communication tools (Reyns, 2010). In various studies, exposure to obsessional pursuit behavior is associated with psychological symptoms and problems such as anxiety, post-traumatic stress disorder, paranoid thoughts, irritability, fear, nightmares, loss of concentration, and suicidal thoughts (Spitzberg & Cupach, 2003). In addition, exposure to obsessional pursuit behavior has been associated with psychological problems such as depression and post-traumatic stress disorder (Dardis et al., 2019).

Dating abuse is defined as exposure to violent and abusive behavior by the current/former partner to harm (Rutherford et al., 2007). The sub-dimensions of dating abuse are divided into three as psychological, physical and sexual, just like other types of violence (World Health Organization, 2020). Cyber dating abuse consists of psychological, physical and sexual subcomponents in the same way as dating violence in daily life (Zweig et al., 2013). Therefore, cyber dating abuse is explained as the online version of dating violence in daily life (Morelli et al., 2018). In these studies, there is a negative relationship between dating abuse and self-esteem; A positive relationship was found between emotional stress, depression, anxiety, suicidal thoughts, and post-traumatic stress disorder (Eshelman & Levendosky, 2012; Hancock et al., 2017; Wright, 2016).

The use of internet and social media applications is more common among young people compared to other age groups (PEW Research Center, 2020). In addition, there are many studies showing that cyber violence behaviors are also common among young people (Donner, 2016; Wolford-Clevenger et al., 2016). This situation shows that young people are a risk group in terms of cyber violence behaviors. Considering the prevalence rate, there are few studies in this area. In this case, valid and reliable scales may be needed to determine cyber violence. Therefore, in this study, two scales developed to measure cyber obsessional pursuit and cyber dating abuse were adapted into Turkish. With these scales, we think that there will be an increase in the number of studies on cyber violence behaviors in Turkey. We think that these two scales will meet the need for measurement tools that will emerge in research on dating violence in Turkey to a certain extent.

Method:

Study group of COPS: The Exploratory Factor Analysis (EFA) for COPS was conducted on data obtained from 274 university students, 184 (67.2%) female and 90 (32.8%) male. The Confirmatory Factor Analysis (CFA) for COPS was carried out on the data obtained from a total of 131 university students, 60 females (45.8%) and 71 males (54.2%). The ages of the participants ranged from 17 to 33 ($X=20.8$) in the EFA sample and between 18 and 29 in the CFA sample ($X=21.7$).

Study group of CDAS: The Exploratory Factor Analysis (EFA) of CDAS was performed on data obtained from 219 university students, 128 (58.4%) female and 91 (41.6%) male. Confirmatory Factor Analysis (CFA) of CDAS was conducted on 125 university students, 76 females (60.8%) and 49 males (39.2%). The ages of the participants in the EFA sample ranged between 18 and 31 ($X=22.6$) and in the CFA sample, they ranged between 19 and 33 ($X=22.9$).

Cyber-Obsessional Pursuit (COPS): Consisting of 24 items, the scale is in 5-point Likert type. The original form of the scale consists of three sub-dimensions: Threatening, Transference, and Extreme Intimacy. The Cronbach α internal consistency reliability coefficients of the scale range from .74 to .88.

Cyber Dating Abuse (CDAS): The original form of CDAS consists of 20 items, each item consists of two parallel questions. One of these parallel items measures victimization in dating abuse and the other parallel item measures perpetration in dating abuse. CDAS consists of items that evaluate how many times the participant has been exposed to violence online in the last year and how many times he has used violence. CDAS is a 6-point Likert scale. Each scale of CDAS consists of two subscales, direct aggression and control.

Procedure

The validity of COPS and CDAS was examined by EFA and DFA. Before starting the EFA, the suitability of the data for factor analysis was examined with the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) coefficient and Bartlett's Sphericity Test. As a result of the analyzes, it was seen that the data were suitable for factor analysis. The COPS and CDAS constructs obtained as a result of EFA were tested with DFA. Before starting CFA, the data set was examined in terms of sample size, multicollinearity, multicollinearity and multinormality. Considering that the data set meets the assumptions of CFA, the model was tested using the covariance matrix and the Maximum Likelihood method. Model fit was examined with χ^2/df , RMSEA, GFI, CFI, IFI and TLI (NNFI) fit indices. The reliability of the scales was examined using the Cronbach α internal consistency reliability coefficient, test-retest method, and corrected item-total correlations. SPSS and AMOS programs were used in the analysis of the data.

Findings: In this study, COPS developed by [Spitzberg and Hoobler \(2002\)](#) and CDAS developed by [Borrajó et al. \(2015\)](#) were adapted to Turkish. The construct validity of both scales was tested with EFA. As a result of EFA, a 3-factor structure was obtained that explained 62% of the total variance for COPS. A single factor structure was obtained for the Perpetration scale of CDAS, explaining 50% of the total variance, and a single-factor structure was obtained for the Victimization scale eigen-value, explaining 58% of the total variance. It is seen that the variance explained in single and multi-factor scales is sufficient ([Büyükoztürk, 2016](#); [Çokluk et al., 2012](#)). These structures obtained as a result of EFA were tested with DFA. As a result of DFA, it was observed that the models belonging to the Perpetration and Victimization scales of COPS and CDAS had acceptable fit index values (the values obtained in each model can be compared with Table 1). The reliability of COPS and CDAS was examined with the Cronbach α internal consistency reliability coefficient. The Cronbach α internal consistency reliability coefficient of the scales and subscales of the scales is above the acceptable limit of 0.70 ([Crocker & Algina, 2006](#)). Therefore, it can be said that both scales have an acceptable level of reliability. As a result, validity and reliability analyzes COPS and CDAS have sufficient validity and reliability.

Suggestions: We think that these two scales will be used frequently in studies on cyberbullying in Turkey. As a matter of fact, both scales are economical in terms of application and evaluation. In particular, CDAS was adapted into Turkish as a short form and measures two aspects of violence simultaneously. In addition, both scales are scales with high measuring power in terms of validity and reliability. Therefore, these measurement tools are successful in measuring the features that are aimed to be measured. Finally, both COPS and CDAS were adapted into Turkish based on the data obtained from college students. Considering that cyber violence behaviors are more common among young people ([Donner, 2016](#); [Wolford-Clevenger et al., 2016](#)), it can be said that the sample is appropriate. Despite all these strengths, there are some limitations in both scales. First, both scales were adapted in non-clinical samples. In future studies, the validity and reliability of the scales can be examined in clinical samples. Both scales are of the self-report type. Self-report scales have some well-known limitations. Convenience sampling method was used in this study. Therefore, the validity and reliability of the scales can be examined in randomly selected samples.

Siber Şiddet ile İlgili İki Ölçeğin Geçerliliği ve Güvenilirliği: Siber Obsesif Takip Ölçeği (SOTÖ) ve Siber Flört Şiddeti Ölçeğinin (SFŞÖ) Türkçeye Uyarlanması ¹

Dr. Erol Uğur

Düzce Üniversitesi -Türkiye
ORCID: 0000-0003-1974-2621
erolugur@duzce.edu.tr

Muhammed Akat (Dokt. Öğr.)

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi -Türkiye
ORCID:0000-0002-8543-8022
muhammedakat@kmu.edu.tr

Doç.Dr. Mustafa Savcı

Fırat Üniversitesi - Türkiye
ORCID: 0000-0002-7025-5901
msavci@firat.edu.tr

Doç.Dr. Mustafa Ercengiz

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi -Türkiye
ORCID: 0000-0002-6891-8462
mercengiz@agri.edu.tr

Özet

Bu çalışmada Siber Obsesif Takip Ölçeği (SOTÖ) ve Siber Flört Şiddeti Ölçeği (SFŞÖ) Türkçeye uyarlanmıştır. Bu çalışmanın verileri, SOTÖ'nün çalışma grubu 405 üniversite öğrencisi (244 kadın ve 161 erkek) ve SFŞÖ'nün çalışma grubu 344 üniversite öğrencisi (204 kadın ve 140 erkek) olmak üzere toplam 749 kişiden elde edilmiştir. Çalışmanın verileri Siber Obsesif Takip Ölçeği (SOTÖ), Siber Flört Şiddeti Ölçeği (SFŞÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılarak toplanmıştır. SOTÖ ve SFŞÖ'nün yapı geçerliği Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. Ölçeklerin güvenilirliği Cronbach α iç tutarlık güvenilirlik katsayısı ile incelenmiştir. AFA'ya göre SOTÖ'nün Türkçe formunda toplam 15 maddeden oluşan üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir. SOTÖ'nün DFA ile test edilen 3 faktörlü 15 maddelik yapısının kabul edilebilir uyum indeksi değerlerine sahip olduğu belirlenmiştir. DFA sonucunda SOTÖ modelinin doğrulandığı görülmüştür. SFŞÖ'nün AFA sonuçları incelendiğinde SFŞÖ'nün Zorbalık ölçeğinin 11 madde ve iki alt boyuttan oluştuğu; SFŞÖ'nün Mağduriyet Ölçeğinin ise 11 maddelik tek boyuttan oluştuğu görülmüştür. Son aşamada SFŞÖ'nün Zorbalık ve Mağduriyet ölçeklerindeki 7 ortak madde üzerinden tekrarlanan AFA'ya göre, SFŞÖ'nün Türkçe formunun 7 maddeden oluşan tek faktörlü bir yapıda olduğu belirlenmiştir. 7 maddelik SFŞÖ Kısa Formu için yapılan DFA sonucunda, Zorbalık ve Mağduriyet modellerinin her ikisinin de kabul edilebilir uyum indeksi değerlerine sahip olduğu belirlenmiştir. Güvenirlilik analizine göre SOTÖ'nün Cronbach α iç tutarlık güvenilirlik katsayısı ölçeğin bütünü için .79; SFŞÖ'nün Cronbach α iç tutarlık güvenilirlik katsayısı Zorbalık Ölçeği için .78 ve Mağduriyet Ölçeği için .87 olarak saptanmıştır. SOTÖ ve SFŞÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik analizlerinden elde edilen bulgular bir arada ele alındığında, her iki ölçeğin siber şiddeti (obsesif takip ve flört şiddeti) ölçeği geçerli ve güvenilir birer ölçme aracı olduğu ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Siber şiddet, Siber obsesif takip, Siber flört şiddeti, Ölçek Uyarlaması

Önerilen Atıf

Uğur, E., Akat, M. Savcı, M., & Ercengiz, M. (2022). Siber şiddet ile ilgili iki ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği: siber obsesif takip ölçeği (sotö) ve siber flört şiddeti ölçeğinin (sfşö) Türkçeye uyarlanması, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 46-58. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1041545>

¹ Bu çalışmanın bir bölümü 21. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**E-Uluslararası Eğitim
Araştırmaları
Dergisi**

Cilt: 13, No: 3, ss. 46-58

49

Araştırma Makalesi

Gönderim: 2021-12-27
Kabul: 2022-03-22

GİRİŞ

Siber şiddet davranışları son yıllarda belirgin bir artış göstermiştir (Kwan ve diğ., 2020). Bu artış araştırmacıların dikkatini çekmiş ve bu alanda araştırmalar gerçekleştirilmiştir (Caridade ve diğ., 2019; Lapierre ve Dane, 2019). İnternet ve sosyal medya gibi online ortamlar insanlar arasındaki uzaklığı ortadan kaldırmakla birlikte şiddetin yeni bir formu olan siber şiddet davranışlarının kolay bir şekilde sergilenmesine neden olabilmektedir (Reyns, 2010). Siber zorbalık (Barlett ve diğ., 2018), siber flört şiddeti (Lara, 2020), siber takip (Dardis ve diğ., 2019), stalk (Björklund ve diğ., 2010) ve siber taciz (Van Royen ve diğ., 2017) siber şiddet davranışlarının arasında en bilinenleridir (ancak bunlarla sınırlı değildir). Ancak yapılan çalışmada siber şiddet davranışlarından olan siber obsesif takip ve siber flört şiddeti ele alınmıştır.

Obsesif takip ile "stalk" kavramı birbiriyle örtüşen, iç içe geçmiş kavramlar olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte stalk kavramının obsesif takip kavramına göre daha şiddetli davranışlar içerdiği belirtilmektedir (Whitty ve Carr, 2006). Ancak literatürde genel eğilim bu iki kavramı aynı anlamda kullanılması yönündedir. Obsesif takip etme kavramı, bireyin özel yaşamının tekrarlı ve uygun olmayan bir şekilde fiziksel, duygusal, cinsel, psikolojik yönlerden takip ya da ihlal edilmesi olarak tanımlanmıştır (Cupach ve Spitzberg, 1998). Farklı bir tanımda obsesif takip etme bireyin özel yaşamının istenilmediği halde ve yineleyici bir şekilde takip edilmesi ve özel alanının ihlal edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Spitzberg ve Hoobler, 2002). Siber obsesif takip kavramı ise günlük hayatta kullanılan obsesif takip davranışlarının online ortamda uygulanmasıdır. Siber obsesif takip e-mail, mesajlaşma uygulamaları, bloglar ve diğer iletişim araçlarını kullanarak insanları rahatsız etme veya tehdit etme amacıyla gerçekleştirilen davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Reyns, 2010). Araştırmalar siber obsesif takip davranışlarının üniversite öğrencileri arasında yaygın olduğunu göstermektedir (Björklund ve diğ., 2010; Dardis ve diğ., 2019; Langhinrichsen-Rohling ve diğ., 2000).

Alan yazında obsesif takip etme davranışına maruz kalan bireylerde görülen psikolojik problemlere yönelik çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Bu çalışmalarda obsesif takip davranışına maruz kalma ile kaygı, travma sonrası stres bozukluğu, paranoid düşünceler, sinirlilik hali, korku, kabus görme, konsantrasyon kaybı, intihar düşünceleri gibi psikolojik belirti ve problemler birlikte görülmektedir (Spitzberg & Cupach, 2003). Ayrıca obsesif takip davranışına maruz kalma depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik problemlerle de ilişkili bulunmuştur (Dardis ve diğ., 2019).

Flört şiddeti, mevcut/eski partner tarafından zarar verilmek amacıyla şiddet ve istismar içeren davranışlara maruz kalmak olarak tanımlanmaktadır (Rutherford ve diğ., 2007). Flört şiddetinin alt boyutları tıpkı diğer şiddet türlerinde olduğu gibi psikolojik, fiziksel, cinsel olmak üzere üçe ayrılmaktadır (World Health Organization, 2012). Flört şiddeti geçmiş yıllarda daha çok yüz yüze uygulanmakta iken günümüzde internet ve sosyal medya bu şiddeti online ortamlara taşımıştır (Melander, 2010). Online ortamlarda gerçekleşen flört şiddetinin yeni türü siber flört şiddeti olarak kavramsallaştırılmaktadır (Lancaster ve diğ., 2019). Siber flört şiddeti günlük yaşamdaki flört şiddeti ile aynı şekilde psikolojik, fiziksel ve cinsel alt bileşenlerden oluşmaktadır (Zweig ve diğ., 2013). Dolayısıyla siber flört şiddeti, günlük yaşamda gerçekleştirilen flört şiddetinin online ortamlarda gerçekleştirilen versiyonu olarak açıklanmaktadır (Morelli ve diğ., 2018). Üniversite öğrencilerinde flört şiddetine yönelik alan yazın ele alındığında flört şiddetinin psikolojik etkilerini inceleyen birçok çalışmanın olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda, flört şiddeti ile öz benlik arasında negatif, duygusal stres, depresyon, anksiyete, intihar düşünceleri, post travmatik stres bozukluğu arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Eshelman & Levendosky, 2012; Hancock ve diğ., 2017; Wright, 2016). Araştırmalar siber flört şiddetinin üniversite öğrencileri arasında %30-%75 arasında değişen bir yaygınlığa sahip olduğunu göstermektedir (Borrajó ve diğ., 2015; Burke ve diğ., 2011; Marganski & Melander, 2018; Nabors & Jasinski, 2009; Sargent ve diğ., 2016).

İnternet ve sosyal medya uygulamalarının kullanımı diğer yaş gruplarına göre gençler arasında daha yaygındır (PEW Research Center, 2020). Ayrıca gençler arasında siber şiddet davranışlarının da yaygın olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Donner, 2016; Wolford-Clevenger ve diğ., 2016). Bu durum gençlerin siber şiddet davranışları açısından bir risk grubu olduğunu göstermektedir. Siber flört şiddetinin ve Siber obsesif takip'in reel yaşantıdaki flört şiddeti ve obsesif takip ile benzer olduğu

(Morelli ve diğ., 2018) bağlamında ve flört şiddetinin ve obsesif takip'in olumsuz yaşantılar ile ilişkisi (Eshelman & Levendosky, 2012; Hancock ve diğ., 2017; Wright, 2016; Spitzberg & Cupach, 2003) bağlamında düşünüldüğünde siber flört şiddetinin ve siber obsesif takip'in olumsuz yaşantılarla ilişkilerinin incelenmesinin önemli olduğu söylenebilir. Ancak yaygınlık oranına göre ele alındığında bu alanda az sayıda araştırmaya rastlanmaktadır. Bu durumun en önemli nedenlerinden birisinin geçerli ve güvenilir ölçeklerin yetersiz olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Dolayısıyla bu araştırmada siber şiddet davranışlarından siber obsesif takip ve siber flört şiddetini ölçmek için geliştirilen iki ölçeği Türkçe'ye uyarlanmıştır. Bu ölçeklerle birlikte Türkiye'de siber şiddet davranışlarına yönelik araştırmaların sayısında bir artış olacağı düşünülmektedir. Yanı sıra siber flört şiddeti ve siber obsesif takip'in bireylerin olumsuz yaşantılarıyla ilişkilerinin incelenmesi alanda oluşan literatür boşluğunu karşılayacağı düşünülmektedir. Bu iki ölçeğin Türkiye'de flört şiddeti ile ilgili yapılacak araştırmalarda ortaya çıkacak ölçme aracı ihtiyacını bir dereceye kadar karşılayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

SOTÖ ve SFŞÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik analizleri farklı örneklerde gerçekleştirilmiştir. Veriler online form aracılığıyla toplanmıştır.

SOTÖ Çalışma Grubu: SOTÖ'nün Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) 184 (%67.2) kadın ve 90 (%32.8) erkek olmak üzere 274; Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ise 60 kadın (%45.8) ve 71 erkek (%54.2) olmak üzere toplam 131 üniversite öğrencisinden elde edilen veriler üzerinde gerçekleştirilmiştir. AFA (Cattell, 1978) ve DFA (Bryman ve Cramer, 2002) için kullanılan örneklem yeterli bir büyüklüğe sahiptir. AFA örneğinde katılımcıların yaşları 17 ile 33 ($X=20.8$) ve DFA örneğinde 18 ile 29 arasında değişmektedir ($X=21.7$).

SFŞÖ Çalışma Grubu: SFŞÖ'nün Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) 128 (%58.4) kadın ve 91 (%41.6) erkek olmak üzere 219 ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) 76 kadın (%60.8) ve 49 erkek (%39.2) olmak üzere toplam 125 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. AFA örneğinde katılımcıların yaşları 18 ile 31 ($X=22.6$) ve DFA örneğinde 19 ile 33 arasında değişmektedir ($X=22.9$).

Veri Toplama Araçları

Siber Obsesif Takip Ölçeği (SOTÖ): SOTÖ Spitzberg ve Hoobler (2002), tarafından bireyin siber obsesif takip davranışlarına maruz kalma düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 24 maddeden oluşan ölçek 5'li Likert tipindedir (1= asla, 5= 5'ten daha fazla). Ölçeğin orijinal formu Tehdit Etme, Aktarım ve Aşırı Yakınlık üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Spitzberg ve Hoobler (2002) SOTÖ'nün gerçek ortamlardaki obsesif ilişkisel zorlama ile ilişkili olduğunu saptamıştır. Orijinal formun Cronbach α iç tutarlık güvenilirlik katsayıları .74 ile .88 arasında değişmektedir. Geçerlik ve güvenilirlik analizleri SOTÖ'nün orijinal formunun geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Siber Flört Şiddeti Ölçeği (SFŞÖ): Borrajo ve diğerleri (2015), tarafından flört ilişkilerinde yaşanan siber şiddeti ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 20 maddeden oluşan SFŞÖ'nün her bir maddesi paralel iki sorudan oluşmaktadır. Bu paralel maddelerin birinde flört şiddetindeki zorbalığı diğer paralel madde flört şiddetindeki mağduriyeti ölçmektedir. Dolayısıyla katılımcı eş zamanlı bir şekilde flört ilişkisinde yaşadığı mağduriyeti ve uyguladığı zorbalığı değerlendirmektedir. SFŞÖ katılımcının son bir yıl içerisinde online ortamlarda kaç defa şiddete maruz kaldığını ve kaç defa şiddet uyguladığını değerlendiren maddelerden oluşmaktadır. SFŞÖ 6'lı bir derecelendirme ile puanlanmaktadır [(1= asla, 2= geçen yıl değil ama daha önce yaşandı; 3= nadiren (1 veya 2 defa), 4= ara sıra (3 ve 10 defa arası), 5= sıklıkla (10 ve 20 defa arası), 6= daima (20 defa daha fazla)]. SFŞÖ'nün orijinal formunun her bir ölçeği Açık Saldırganlık ve Kontrol Etme olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır.

İşlem

Ölçeklerin Türkçeye uyarlanması için öncelikle ölçeklerin yazarlarından izin alınmıştır. SOTÖ'nün uyarlanması için ölçeğin sorumlu yazarı Spitzberg'ten ve SFŞÖ için ölçeğin sorumlu yazarı Borrajo'dan

elektronik posta aracılığıyla izin alınmıştır. Ardından ölçeklerin çeviri süreci başlamıştır. Ölçeklerin çeviri işlemleri İngilizceyi iyi düzeyde bilen üçer kişilik iki öğretim üyesi grubu tarafından gerçekleştirilmiştir. Her iki ölçeğin çevirileri aynı grup tarafından gerçekleştirilmiştir. Öncelikle ölçeklerin maddeleri bir çeviri grubu tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Ardından Türkçeye çevrilen maddeler ikinci grup tarafından İngilizceye çevrilmiştir. Böylece iki çeviri arasındaki tutarlılık analiz edilmiştir. Çeviriler arasında tutarsızlıklar olmadığı görülmüştür. Ardından ölçeklerin Türkçe formları için birer taslak oluşturulmuştur. Ölçeklerin taslak formları siber psikoloji alanında çalışan beş araştırmacı (psikoloji ve psikolojik danışmanlık alanında çalışan 3 doçent ve 2 doktor öğretim üyesi) tarafından incelenmiştir. Araştırmacıların önerileri dikkate alınarak ölçeklerin nihai formu oluşturulmuş ve uygulamalara başlanmıştır. SOTÖ ve SFŞÖ'nün geçerliği AFA ve DFA ile incelenmiştir. AFA'ya başlamadan önce, verilerin faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett's Sphericity Test ile incelenmiş ve analizler sonucunda verilerin faktör analizi için uygun olduğu görülmüştür. AFA'da Temel Bileşenler Analizi kullanılmıştır. AFA sonucunda elde edilen SOTÖ ve SFŞÖ yapıları DFA ile test edilmiştir. DFA'ya başlamadan önce veri seti örneklem büyüklüğü, çoklu doğrusallık, çoklu bağlantı problemi ve çoklu normallik açısından incelenmiştir. Veri setinin DFA'nın varsayımlarını karşıladığı dikkate alınarak, model kovaryans matrisi ile en çok olabilirlik (Maximum Likelihood) yöntemi kullanılarak test edilmiştir. Model uyumu χ^2/sd , RMSEA, GFI, CFI, IFI ve TLI (NNFI) uyum indeksleri ile incelenmiştir. Model uyumuna ilişkin yaygın kabul görmüş uyum indeksleri ve kabul edilebilir sınırlar Tablo 1'de sunulmuştur. Ölçeklerin güvenilirliği Cronbach α iç tutarlık güvenilirlik katsayısı, test-tekrar test yöntemi ve düzeltilmiş madde toplam korelasyonları ile incelenmiştir. Verilerin analizinde SPSS ve AMOS programları kullanılmıştır.

Tablo 1. Uyum İndeksleri ve Kabul Edilebilir Değerler

İndeksler	Kabul Edilebilir Sınırlar
χ^2/sd	≤ 5 kabul edilebilir uyum, ≤ 3 mükemmel uyum (büyük örneklerde)
RMSEA	≤ 0.10 zayıf uyum, ≤ 0.08 iyi uyum, ≤ 0.05 mükemmel uyum
GFI	0.85-0.89 arası kabul edilebilir uyum, ≥ 0.90 iyi uyum
AGFI	0.85-0.89 arası kabul edilebilir uyum, ≥ 0.90 iyi uyum
CFI	≥ 0.90 kabul edilebilir uyum, ≥ 0.95 iyi uyum, ≥ 0.97 mükemmel uyum
IFI	≥ 0.90 kabul edilebilir uyum, ≥ 0.95 iyi uyum, ≥ 0.97 mükemmel uyum
TLI (NNFI)	≥ 0.90 kabul edilebilir uyum, ≥ 0.95 iyi uyum

(Brown, 2006; Çokluk ve diğerleri, 2012, Hu & Bentler 1999, Kelloway 2015, Kline 2011, Raykov & Marcoulides 2008, Meydan & Şeşen 2011, Schumacker & Lomax 2004, Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller 2003, Sümer 2000, Şimşek 2007, Tabachnick & Fidell 2013, Thompson 2004, Aktaran Savcı & Aysan, 2019).

BULGULAR

1-Geçerlik

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA): SOTÖ ve SFŞÖ'nün yapı geçerliği AFA ile incelenmiştir. Ölçeklere ait veri setinin AFA'ya uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett's Sphericity Testi ile değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda veri setinin AFA'ya uygun olduğu saptanmıştır (SOTÖ için KMO örneklem uygunluk katsayısı= 0.80 ve Bartlett's Sphericity Testi= $\chi^2= 3369.745$ $p < 0.001$, SFŞÖ'nün Zorbalık ölçeği için KMO örneklem uygunluk katsayısı= 0.80 ve Bartlett's Sphericity Testi= $\chi^2= 2087,926$ $p < 0.001$ ve SFŞÖ'nün Mağduriyet ölçeği için KMO örneklem uygunluk katsayısı= 0.89 ve Bartlett's Sphericity Testi= $\chi^2= 2571,096$ $p < 0.001$ olarak saptanmıştır). Ardından Temel Bileşenler Analizi ile her iki ölçek için AFA gerçekleştirilmiştir.

SOTÖ için AFA sonuçları: Temel Bileşenler Analizi ile herhangi bir döndürme yapılmadan 24 madde üzerinden AFA gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda öz-değeri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın %66'sını açıklayan altı faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ardından ölçek maddeleri binişiklik, bitişiklik ve faktör yükü açısından incelendiğinde 9 (5,6,7,8,9,10,13,14,15) maddenin binişik, bitişik ve faktör yükünün düşük olduğu görülmüştür. Bu maddeler teker teker çıkarılıp AFA tekrarlanmıştır. Sonuçta öz-değeri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın %62'sini açıklayan 3 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. SOTÖ'nün faktör yapısı incelendiğinde, birinci faktörün (*Tehdit Etme*) altı madde (11,12,16,17,18,19), ikinci faktörün (*Aktarım*) 5 madde (20,21,22,23,24) ve üçüncü faktörün (*Aşırı Yakınlık*) 4 maddeden

(1,2,3,4) olduğu görülmektedir. Birinci faktör açıklanan toplam varyansın %36.083, ikinci faktör %15.997 ve üçüncü faktör %9.685'ini açıklamaktadır. SOTÖ'nün Türkçe formu orijinal formu gibi 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ancak orijinal formundan farklı olarak SOTÖ'nün Türkçe formu 15 maddeden oluşmaktadır. Ayrıca bazı maddelerin Türkçe formunda farklı bir faktörde olduğu görülmüştür. Şöyle ki 17. madde orijinal formda aktarım alt boyutunda yer almaktayken Türkçe formunda Tehdit alt boyutunda yer almıştır. Ayrıca ölçeğin orijinal formunda herhangi bir faktörde yer alamayan 16. ve 19. maddeler Türkçe formun Tehdit alt boyutunda, 23. ve 24. maddeler Türkçe formun Aktarım alt boyutunda yer almıştır.

Tablo 2. SOTÖ'nün AFA Sonuçları

Madde	Faktör		
	1	2	3
m16	.91		
m18	.90		
m19	.84		
m17	.82		
m11	.59		
m12	.55		
m24		.83	
m20		.74	
m21		.68	
m23		.65	
m22		.47	
m2			.80
m1			.74
m4			.72
m3			.68
Öz-Değer	5.412	2.400	1.453
Açıklanan Varyans	36.083	15.997	9.685
Açıklanan Toplam Varyans	61.766		

SFŞÖ için AFA sonuçları: SFŞÖ siber zorba ve siber mağdur olmak üzere iki boyutlu bir şekilde puanlanmaktadır. 20 maddeden oluşan SFŞÖ "ben yaptım" ve bana yapıldı" olmak üzere iki farklı şekilde puanlanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada öncelikle SFŞÖ'nün Zorbalık ardından Mağduriyet ölçeği AFA ile incelenmiştir.

SFŞÖ Zorbalık ölçeği için Temel Bileşenler Analizi ile herhangi bir döndürme yapılmadan 20 madde üzerinden AFA gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda öz-değeri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın %65'ini açıklayan 5 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ardından ölçek maddeleri binişiklik, bitişiklik ve faktör yükü açısından incelendiğinde 9 (3,5,7,8,11,12,13,17,19) maddenin binişik, bitişik ve faktör yükünün düşük olduğu görülmüştür. Bu maddeler teker teker çıkarılıp AFA tekrarlanmıştır. Sonuçta öz-değeri 1'in üzerinde olan ve toplan varyansın %52'sini açıklayan 2 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ardından Varimax döndürme tekniği kullanılarak bu yapı tekrardan analiz edilmiştir. Sonuçta SFŞÖ'nün Zorbalık ölçeğinin 11 madde ve iki alt boyuttan oluştuğu görülmüştür. SFŞÖ'nün faktör yapısı incelendiğinde, birinci faktörün 8 madde (4,9,2,6,10,18,14,16), ikinci faktörün 3 maddeden (1,15,20) oluştuğu görülmektedir. Birinci faktörün açıklanan toplam varyansa katkısı %37.347, ikinci faktörün %14.922 düzeyindedir.

SFŞÖ Mağduriyet ölçeği için Temel Bileşenler Analizi ile herhangi bir döndürme yapılmadan 20 madde üzerinden AFA gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda öz-değeri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın %60'ını açıklayan 3 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ardından ölçek maddeleri binişiklik, bitişiklik ve faktör yükü açısından incelendiğinde 9 (1,7,12,13,16,17,18,19,20) maddenin binişik, bitişik ve faktör yükünün düşük olduğu görülmüştür. Bu maddeler teker teker çıkarılıp AFA tekrarlanmıştır. Sonuçta öz-değeri 1'in üzerinde olan ve toplan varyansın %55'ini açıklayan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. SFŞÖ'nün Mağduriyet Ölçeğinin Türkçe Formu Orijinal formundan farklı olarak tek boyuttan oluşmaktadır. Ayrıca orijinal formundan farklı olarak SFŞÖ'nün Türkçe formu 11 maddeden oluşmaktadır.

SFŞÖ'nün Zorbalık ve Mağduriyet ölçeklerinde 7 maddenin ortak olduğu 4 maddenin de farklı olduğu görülmüştür. SFŞÖ'nün orijinal formu gibi puanlanabilmesi ve her maddenin hem Zorbalık hem de Mağduriyet açısından puanlanabilmesi için ortak maddelerden oluşması gerekmektedir. Dolayısıyla

SFŞÖ'nün Zorbalık ve Mağduriyet ölçeklerindeki 7 (2,4,6,9,10,14,15) ortak madde üzerinden hem Zorbalık ve Mağduriyet ölçeği için AFA tekrarlanmıştır.

SFŞÖ'nün Zorbalık ve Mağduriyet ölçeklerinin geçerlikleri AFA ile incelenmiştir. Öncelikle verilerin faktör analizine uygunluğunu değerlendirmek amacıyla, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett's Sphericity Test gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda, KMO örneklem uygunluk katsayısı zorbalık ve Mağduriyet ölçekleri için .85 olarak ve Bartlett's Sphericity Testinde χ^2 değeri Zorbalık Ölçeği için 495.391 ($p < 0.001$) ve Mağduriyet için 775.746 ($p < 0,001$) olarak saptanmıştır. Bu bulgular, AFA için kullanılacak verilerin her iki ölçek için uygun olduğunu göstermektedir. Ardından, Temel Bileşenler Analizi ile herhangi bir döndürme yapılmadan 7 madde üzerinden SFŞÖ Kısa Formunun Zorbalık ve Mağduriyet ölçekleri için ayrı ayrı AFA gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda Zorbalık ölçeği için öz-değeri 3,482 olan ve toplam varyansın %50'ini açıklayan ve Mağduriyet ölçeği öz-değeri 4,093 olan ve toplam varyansın %58'ini açıklayan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Zorbalık ölçeğinin faktör yükü 0.80 ile 0.52 ve Mağduriyet ölçeğinin faktör yükü 0.84 ile 0.65 arasında değişmektedir. Sonuç olarak SFŞÖ'nün Türkçe formu orijinal formundan farklı olarak 7 maddeden oluşan kısa bir ölçektir.

Tablo 3. SFŞÖ'nün Mağduriyet ve Zorbalık Ölçeklerine AFA Sonuçları

Mağduriyet Ölçeği	Faktör Yük Değerleri	Zorbalık Ölçeği	Faktör Yük Değerleri
M4	.835	M4	.803
M6	.832	M9	.772
M10	.827	M2	.750
M2	.781	M6	.749
M9	.712	M10	.709
M14	.694	M14	.590
M15	.649	M15	.517
Öz-Değer	4.093	Öz-Değer	3.482
Açıklanan Toplam Varyans	58.467	Açıklanan Toplam Varyans	49.742

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA): AFA sonucunda saptanan SOTÖ ve SFŞÖ yapıları farklı örneklerde DFA ile test edilmiştir. DFA sonuçları her iki ölçeğin de doğrulandığını göstermektedir.

SOTÖ için DFA sonuçları: SOTÖ'nün 3 faktörlü 15 maddelik yapısı 60 kadın (%45.8) ve 71 erkek (%54.2) olmak üzere toplam 131 üniversite öğrencisi üzerinde DFA ile test edilmiştir. DFA sonucunda SOTÖ modelinin kabul edilebilir uyum indeksi değerlerine sahip olduğu saptanmıştır [$\chi^2=201.324$, $sd=87$, $\chi^2/sd=2.314$, $RMSEA=0.097$, $GFI=0.87$, $AGFI=0.88$, $CFI=0.90$ ve $IFI=0.89$].

SFŞÖ için DFA sonuçları: SOTÖ'nün tek faktörlü 7 maddelik Zorbalık ve Mağduriyet ölçekleri 76 kadın (%60.8) ve 49 erkek (%39.2) olmak üzere toplam 125 üniversite öğrencisi üzerinde DFA ile ayrı ayrı test edilmiştir. Analiz sonucunda Zorbalık [$\chi^2=43.786$, $sd=14$, $\chi^2/sd=3.127$, $RMSEA=0.081$, $GFI=0.89$, $AGFI=0.89$, $CFI=0.90$ ve $IFI=0.91$] ve Mağduriyet [$\chi^2=47.414$, $sd=14$, $\chi^2/sd=3.386$, $RMSEA=0.107$, $GFI=0.87$, $AGFI=0.86$, $CFI=0.89$ ve $IFI=0.89$] modellerinin kabul edilebilir uyum indeksi değerlerine sahip olduğu saptanmıştır.

2. Güvenirlilik

SOTÖ ve SFŞÖ'nün güvenilirliği Cronbach α iç tutarlık güvenilirlik katsayıları ile incelenmiştir. SOTÖ'nün Cronbach α iç tutarlık güvenilirlik katsayısı Tehdit Etme alt ölçeği için 0.88, Aktarım alt ölçeği için 0.77, Aşırı Yakınlık alt ölçeği için 0.74 ve ölçeğin bütünü için 0.79 olarak saptanmıştır. SFŞÖ'nün Cronbach α iç tutarlık güvenilirlik katsayısı Zorbalık ölçeği için 0.78 ve Mağduriyet ölçeği için 0.87 olarak saptanmıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Spitzberg ve Hoobler (2002) tarafından geliştirilen SOTÖ ve Borrajo ve diğerleri (2015) SFŞÖ Türkçeye uyarlanmıştır. Her iki ölçeğin yapı geçerliği AFA ile test edilmiştir. AFA sonucunda SOTÖ'nün toplam varyansın %62'sini açıklayan 3 faktörlü, SFŞÖ'nün Zorbalık ölçeği için toplam varyansın %50'ini

açıklayan tek faktörlü ve Mağduriyet ölçeği öz-değeri toplam varyansın %58'ini açıklayan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Tek ve çok faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın yeterli olduğu görülmektedir (Büyüköztürk, 2016; Çokluk ve diğ., 2012). AFA sonucunda elde edilen bu yapılar DFA ile test edilmiştir. DFA sonucunda SOTÖ ve SFŞÖ'nün Zorbalık ve Mağduriyet ölçeklerine ait modellerin kabul edilebilir uyum indeksi değerlerine sahip olduğu görülmüştür (her bir modelde elde edilen değerler Tablo 1 ile karşılaştırılabilir.). SOTÖ ve SFŞÖ'nün güvenilirliği Cronbach α iç tutarlık güvenilirlik katsayısı ile incelenmiştir. Ölçeklerin ve ölçeklere ait alt ölçeklerin Cronbach α iç tutarlık güvenilirlik katsayısı kabul edilebilir sınır olan 0.70'in (Crocker & Algina, 2006) üzerindedir. Dolayısıyla her iki ölçeğin kabul edilebilir düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir. Sonuç olarak geçerlik ve güvenilirlik analizleri SOTÖ ve SFŞÖ yeterli düzeyde geçerlik ve güvenilirliğe sahiptir.

Bu iki ölçeğin Türkiye'de siber şiddet ile ilgi çalışmalarda sıklıkla kullanılacağını düşünüyoruz. Nitekim her iki ölçek de uygulama ve değerlendirme açısından ekonomiktir. Özellikle SFŞÖ Türkçeye bir kısa form olarak uyarlandı ve şiddetin iki yönünü eş zamanlı bir şekilde ölçmektedir. Ayrıca her iki ölçek de geçerlik ve güvenilirlik açısından ölçme gücü yüksek ölçeklerdir. Dolayısıyla bu ölçme araçları, ölçülmesi hedeflenen özellikleri ölçme konusunda başarılıdır. Son olarak her iki ölçek de üniversite öğrencilerinden elde edilen veriler üzerinden Türkçeye uyarlanmıştır. Siber şiddet davranışlarının gençler arasında daha yaygın olduğu dikkate alındığında (Donner, 2016; Wolford-Clevenger ve diğ., 2016) örneklemin uygun olduğu söylenebilir. Tüm bu güçlü yönlerine rağmen her iki ölçekte de bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Öncelikle her iki ölçek klinik olmayan örneklemlerde uyarlandı. Sonraki araştırmalarda ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliği klinik örneklemlerde incelenebilir. Her iki ölçek de kendini bildirim türündedir. Kendini bildirim türünde ölçeklerin iyi bilinen bir takım sınırlılıkları vardır. Bu çalışmada uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Dolayısıyla ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliği seçkisiz olarak belirlenmiş örneklemlerde incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Barlett, C.P., Gentile, D.A., Chng, G., Li, D., & Chamberlin, K. (2018). Social media use and cyberbullying perpetration: A longitudinal analysis. *Violence and Gender, 5*(3), 191-197.
- Björklund, K., Häkkinen-Nyholm, H., Sheridan, L., & Roberts, K. (2010). Coping with stalking among university students. *Violence and Victims, 25*(3), 395-408.
- Borrajo, E., Gámez-Guadix, M., & Calvete, E. (2015). Cyber dating abuse: Prevalence, context, and relationship with offline dating aggression. *Psychological Reports, 116*(2), 565-585.
- Borrajo, E., Gámez-Guadix, M., Pereda, N., & Calvete, E. (2015). The development and validation of the cyber dating abuse questionnaire among young couples. *Computers in Human Behavior, 48*, 358-365.
- Bryman, A., & Cramer, D. (2002). *Quantitative data analysis with SPSS release 10 for Windows: A guide for social scientists*. Routledge.
- Burke, S. C., Wallen, M., Vail-Smith, K., & Knox, D. (2011). Using technology to control intimate partners: An exploratory study of college undergraduates. *Computers in Human Behavior, 27*(3), 1162-1167.
- Büyüköztürk Ş. (2016). *Veri analizi el kitabı*. (22. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Caridade, S., Braga, T., & Borrajo, E. (2019). Cyber dating abuse (CDA): Evidence from a systematic review. *Aggression and Violent Behavior, 48*, 152-168.
- Cattell, R. B. (1978). *The scientific use of factor analysis in behavioral and life sciences*. Plenum.
- Crocker, L., & Algina, J. (2006). *Introduction to classical and modern test theory*. Mason, Ohio: Cengage Learning.
- Cupach, W. R., & Spitzberg, B.H. (1998). Obsessive relational intrusion and stalking. In B.H. Spitzberg, W.R. Cupach (Eds.), *The dark side of close relationships*, Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli SPSS ve LISREL uygulamaları*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları,
- Dardis, C. M., Davin, K.R., Lietzau, S.B., & Gidycz, C.A. (2019). Disclosing unwanted pursuit victimization: indirect effects of negative reactions on PTSD symptomatology among undergraduate women. *Journal of Interpersonal Violence, 36*(21-22) 10431-10453.
- Dardis, C. M., Strauss, C.V., & Gidycz, C.A. (2019). The psychological toll of unwanted pursuit behaviors and intimate partner violence on undergraduate women: A dominance analysis. *Psychology of Violence, 9*(2), 209-220.
- Donner, C. M. (2016). The gender gap and cybercrime: An examination of college students' online offending. *Victims & Offenders, 11*(4), 556-577.

- Eshelman, L., & Levendosky, A. A. (2012). Dating violence: Mental health consequences based on type of abuse. *Violence and Victims, 27*(2), 215-228.
- Hancock, K., Keast, H., & Ellis, W. (2017). The impact of cyber dating abuse on self-esteem: The mediating role of emotional distress. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace, 11*(2).
- Kwan, I., Dickson, K., Richardson, M., MacDowall, W., Burchett, H., Stansfield, C., Brunton, G., Sutcliffe, K., & Thomas, J. (2020). Cyberbullying and children and young people's mental health: a systematic map of systematic reviews. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 23*(2), 72-82.
- Lancaster, M., Seibert, G.S., Cooper, A.N., May, R.W., & Fincham, F. (2020). Relationship quality in the context of cyber dating abuse: The role of attachment. *Journal of Family Issues, 41*(6), 739-758.
- Langhinrichsen-Rohling, J., Palarea, R.E., Cohen, J., & Rohling, M.L. (2000). Breaking up is hard to do: Unwanted pursuit behaviors following the dissolution of a romantic relationship. *Violence and Victims, 15*(1), 73-90.
- Lapierre, K. R., & Dane, A.V. (2019). Cyberbullying, cyber aggression, and cyber victimization in relation to adolescents' dating and sexual behavior: An evolutionary perspective. *Aggressive Behavior, 46*(1), 49-59.
- Lara, L. (2020). Cyber dating abuse: Assessment, prevalence, and relationship with offline violence in young Chileans. *Journal of Social and Personal Relationships, 37*(5), 1681-1699.
- Marganski, A., & Melander, L. (2018). Intimate partner violence victimization in the cyber and real world: Examining the extent of cyber aggression experiences and its association with in-person dating violence. *Journal of Interpersonal Violence, 33*(7), 1071-1095.
- Melander, L.A. (2010). College students' perceptions of intimate partner cyber harassment. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking, 13*(3), 263-268.
- Morelli, M., Bianchi, D., Chirumbolo, A., & Baiocco, R. (2018). The cyber dating violence inventory. Validation of a new scale for online perpetration and victimization among dating partners. *European Journal of Developmental Psychology, 15*(4), 464-471.
- Nabors, E.L., & Jasinski, J.L. (2009). Intimate partner violence perpetration among college students: The role of gender role and gendered violence attitudes. *Feminist Criminology, 4*(1), 57-82.
- PEW Research Center. (2020, April 22). Social media fact sheet. <https://www.pewresearch.org/internet/fact-sheet/social-media/>
- Reyns, B. W. (2010). A situational crime prevention approach to cyberstalking victimization: Preventive tactics for Internet users and online place managers. *Crime Prevention and Community Safety, 12*(2), 99-118.
- Rutherford, A., Zwi, A. B., Grove, N. J., & Butchart, A. (2007). Violence: A glossary. *Journal of Epidemiology & Community Health, 61*(8), 676-680.
- Sargent, K. S., Krauss, A., Jouriles, E. N., & McDonald, R. (2016). Cyber victimization, psychological intimate partner violence, and problematic mental health outcomes among first-year college students. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 19*(9), 545-550.
- Savcı, M., & Aysan, F. A. (2019). A hypothetical model proposal for social connectedness in adolescents. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 9*(54), 589-621.
- Spitzberg, B. H., & Cupach, W.R. (2003). What mad pursuit?: Obsessive relational intrusion and stalking related phenomena. *Aggression and Violent Behavior, 8*(4), 345-375.
- Spitzberg, B. H., & Hoobler, G. (2002). Cyberstalking and the technologies of interpersonal terrorism. *New Media & Society, 4*(1), 67-88.
- Van Royen, K., Poels, K., Vandebosch, H., & Adam, P. (2017). "Thinking before posting?" Reducing cyber harassment on social networking sites through a reflective message. *Computers in Human Behavior, 66*, 345-352.
- Whitty, M. T., & Carr, A.N. (2006). *Cyberspace romance: The psychology of online relationships*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Wolford-Clevenger, C., Zapor, H., Brasfield, H., Febres, J., Elmquist, J., Brem, M., Shorey, R.C. & Stuart, G.L. (2016). An examination of the Partner Cyber Abuse Questionnaire in a college student sample. *Psychology of Violence, 6*(1), 156-162.
- World Health Organization. (2020, April 20). *Understanding and addressing violence against women*. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77432/WHO_RHR_12.36_eng.pdf.
- Wright, M.F. (2016). Cyber victimization on college campuses: Longitudinal associations with suicidal ideation, depression, and anxiety. *Criminal Justice Review, 41*(2), 190-203.
- Zweig, J. M., Dank, M., Yahner, J., & Lachman, P. (2013). The rate of cyber dating abuse among teens and how it relates to other forms of teen dating violence. *Journal of Youth and Adolescence, 42*(7), 1063-1077.

EKLER

Siber Obsesif Takip Ölçeği (SOTÖ)

Siber Obsesif Takip Ölçeği bilgisayar veya diğer elektronik araçlar kullanılarak maruz kaldığınız takıntılı davranışları değerlendirmeyi amaçlamaktadır. **Lütfen bilgisayar veya diğer elektronik araçlar kullanılarak aşağıda verilen durumlara kaç defa maruz kaldığınızı belirtiniz.** Lütfen her bir soru için sadece bir cevap seçeneği işaretleyiniz ve boş soru bırakmayınız.

1= Asla, 2= Yalnızca bir kez, 3= 2-3 kez, 4= 4-5 kez, 5= 5'ten daha fazla

1. Etkilemeye yönelik mesajlar gönderme (örneğin, şiir, şarkı, elektronik tebrik kartları, övgü vb.).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. Abartılı sevgi mesajları gönderme (örneğin, var olandan daha samimi ilişki ima eden sevgi ifadeleri vb.).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. Çok özel mesajlar gönderme (örneğin, hayat, vücut, aile, hobiler, cinsel deneyimler ile ilgili uygunsuz bilgiler verme vb.).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4. Aşırı muhtaç ya da aşırı talepkar mesajlar gönderme (örneğin, görüşmek için baskı yapma, ısrarlı bir şekilde görüşme teklifi etme, başka bir şans için tartışma vb.).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. İtibarını sabote etme (örneğin, arkadaşlarına, ailene, partnerine yaptıkların ile ilgili söylentiler yayma vb.).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6. Okul/iş ortamındaki itibarını sabote etme (örneğin, organizasyon ağlarında, elektronik bülten panolarında seninle, ilişkilerinde ya da aktivitelemlerle ilgili söylentiler yayma vb.).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7. Arabanı, evini, ofisini "dinleme" (örneğin, gizli bir dinleme veya kayıt cihazı yerleştirme vb.).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8. Elektronik kimliğini veya profilini değiştirme (örneğin, sistemine zorla girme ve imzayı, kişisel bilgilerini ya da kendini tanımlama şeklini değiştirme vb.).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9. Elektronik kimliğini veya profilini ele geçirme (örneğin, sohbet odalarında, bülten panolarında, pornografik sitelerde veya bekâr sitelerinde senin kimliğini kullanma vb.).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10. Diğer insanları tehdit edici şekilde sana yönlendirme (örneğin, senin adına konuşmalarda bulunma ve riskli cinsel davranışlar teklif etme, birini kaçırma fantezilerinde bulunma vb.).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11. Online ortamda ilk tanışmadan sonra seni takip etme (örneğin, araba kullanırken, okuldayken, iş ortamındayken, spor salonunda veya sosyal aktivitelerde seni takip etme vb.).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12. Online ortamda ilk tanışmadan sonra zorla hayatına girme (girmeye çalışma) (örneğin, beklenmedik şekilde işte, kapının önünde, otoparkta karşına çıkma, zorla konuşmaya çalışma vb.).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13. Online ortamda ilk tanışmadan sonra seni tehdit etme (örneğin, cinsel birlikteliğe, tecavüze, fiziksel baskı yapmaya veya mülküne, evcil hayvanına, ailene veya arkadaşlarına zarar vermeye yönelik tehdit etme).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14. Online ortamda ilk tanışmadan sonra sana zarar verme (örneğin, seninle online arkadaşlık siteleri aracılığıyla tanışma ve daha sonra seni takip etme, taciz etme ya da başka bir şekilde izleme).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15. Online ortamda ilk tanışmadan sonra seni takip etme (örneğin, seninle online arkadaşlık siteleri aracılığıyla tanışma (ya da bir tanıdık olarak) ve daha sonra seni taciz etme, rahatsız etme ya da başka bir şekilde izleme).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

*Ölçekte tersten puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekte toplam puan alınabilir.

Aşırı yakınlık: Madde 1-4

Tehdit etme: Madde 5-10

Aktarım: Madde 11-15

Siber Flört Şiddeti Ölçeğinin (SFŞÖ)

Aşağıdaki listede **SON BİR YIL İÇERİSİNDE**,

1. Partnerinizin veya eski partnerinizin size karşı,

2. Sizin partnerinize veya eski partnerinize karşı dijital teknolojileri kullanarak gerçekleştirdiği bazı davranışları yer almaktadır.

Lütfen partnerinizin veya eski partnerinizin size ve sizin partnerinize veya eski partnerinize bu davranışları kaç defa yaptığını/yaptığınızı belirtiniz.

1= Asla (Hiç yaşanmadı.)

2=Geçen yıl değil ama daha önce yaşandı.

3=Nadiren (1 veya 2 kez yaşandı.)

4=Bazen (3 ile 10 kez arasında yaşandı.)

5=Sık sık (11 ile 20 kez arasında yaşandı.)

6=Genellikle (20 ve daha fazla kez yaşandı.)

1.	Partnerim (M)	Partnerim veya eski partnerim dijital teknolojiler aracılığıyla bana fiziksel zarar vermeye yönelik tehdit etti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Ben (Z)	Partnerimi veya eski partnerimi dijital teknolojiler aracılığıyla fiziksel zarar vermeye yönelik tehdit ettim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
2.	Partnerim (M)	Partnerim veya eski partnerim sosyal medya duvarıma hakaret veya küçük düşürücü yorumlar yaptı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Ben (Z)	Partnerimin veya eski partnerimin sosyal medya duvarına hakaret veya küçük düşürücü yorumlar yaptım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
3.	Partnerim (M)	Partnerim veya eski partnerim sırlarımı ve/veya gizli bilgilerimi dijital teknolojileri kullanarak ifşa etti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Ben (Z)	Partnerimin veya eski partnerimin sırlarını ve/veya gizli bilgilerini dijital teknolojileri kullanarak ifşa ettim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
4.	Partnerim (M)	Partnerim veya eski partnerim sosyal medyada, e-mailde vs. benim eşim gibi davrandı ve problem çıkardı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Ben (Z)	Partnerimin veya eski partnerimin sosyal medyada, e-mailde vs. eşi gibi davrandım ve problem çıkardım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
5.	Partnerim (M)	Partnerim veya eski partnerim dijital teknolojiler aracılığıyla hakaret içeren ve/veya küçük düşürücü mesajlar gönderdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Ben (Z)	Partnerime veya eski partnerime dijital teknolojiler aracılığıyla hakaret içeren ve/veya küçük düşürücü mesajlar gönderdim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
6.	Partnerim (M)	Partnerim veya eski partnerim dijital teknolojileri kullanarak telefona veya mesajlara hemen cevap vermem konusunda tehdit etti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Ben (Z)	Partnerimi veya eski partnerimi dijital teknolojileri kullanarak telefona veya mesajlara hemen cevap vermemesi konusunda tehdit ettim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
7.	Partnerim (M)	Partnerim veya eski partnerim dijital teknolojileri kullanarak başka biriymiş gibi davranarak beni test etti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Ben (Z)	Partnerimi veya eski partnerimi dijital teknolojileri kullanarak başka biriymiş gibi davranarak test ettim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)

M: Mağduriyet, Z: Zorbalık

*Ölçekte tersten puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekte Zorbalık ve Mağduriyet için ayrı ayrı toplam puan alınmaktadır.